

“YARDIM GÖTÜRMEK YETMEZ, ÜRETİMİ ORAYA TAŞIYALIM”

TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Sönmez, DÜNYA Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Özlem Ermiş Beyhan’a deprem bölgesi izlenimlerini, iş dünyasının acil ihtiyaçtan barınmaya bugün ve gelecek için neler yapması gerektiğini anlattı.

Deprem bölgesindeki tüm illeri gezen, oradaki 36 OSB’nin en az yarısında görüşmeler yapan, 4 depremi de bölgede yaşayan Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) Başkanı Süleyman Sönmez, yaşadıklarını DÜNYA Gazetesi’ne anlattı. Sönmez, “Kenti ayakta tutacak insandır. Yardım taşımak yetmez, üretimi bölgeye taşımamızdır. Deprem bölgesinin insanını orada tutabilmek gerek ama bugün büyük bir göç var, fabrikaların 3 çalışanından 2’si yok” dedi. TÜRKONFED Başkanı ekledi: "Sadece deprem bölgesi değil Türkiye için de bundan sonra yapılacaklar çok önemli."

Bu model örnek olmalı

TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Sönmez, memleketi Adana’da yaşadığı depremleri. İlk depremi evinde, ikinci depremi ise ofisinde kurduğu TÜRKONFED kriz masasında yaşadığı Başkan Sönmez. “Olayın şokunu ilk atlatan kurumlardan biri idi TÜRKONFED. Bu konuda ciddi bir hazırlığımız olduğu için çok hızlı harekete geçebildik.

300’ün üzerinde derneğimizle, tüm ilçelerde olmamızın yararını bir kez daha gördük. Yerelden hızlı haber alıp destek sağlama fırsatımız oldu. Doğru bilgi alabildik, zaten sahada olup depremi yaşayan insanlar olarak ‘geçmiş olsun’dan ziyade aman burada şu var, burada su ihtiyacı olacak ya da kurtarma çalışmaları için küçük araçlar gerekecek diyebildik” dedi.

İkinci deprem sonrası hemen bir kriz masası oluşturulduğunu, Habitat, SEDEFED, TÜSİAD gibi kurumlarla koordineli çalışarak hızla aksiyon aldıklarını söyledi Sönmez. “Asla TÜRKONFED’i öne çıkarmak için söylemiyorum ama bu kurumun bu afette nasıl harekete geçtiğine bakılmalı, tüm kurumlar böyle olmalı. Hazır olmalı, akılla sahaya hızla inmeli” dedi.

İhracata katkısı 40 milyar dolar

Sönmez şöyle konuştu: “OSB’lerde durum daha iyi, yüzde 25 gibi bir zarar var ama küçük sanayi siteleri, kent merkezleri maalesef yok. Yan sanayii de orada hareketlendirmek gerek. Üretim deseni geniş ama önce yaşamsal taraftan bakmamız lazım. Şu anda her şey lojistikle gidiyor oraya, TIR’larla geliyor ama bu sürdürülebilir değil. Hemen o bölgenin kendi kendine yetmesini sağlamak lazım.

Elbette destek alacak ama oradaki beşeri gücü kaybetmemek lazım. O bölgenin ihracatı 20 milyar dolara yakın ama aslında ihracata katkısı 40 milyar doların altında değil. Adım adım gezdim o bölgeyi. Patronunu kaybeden işçi var, işçisini kaybeden patron var. Orada kurtardığımız çocuklar var, şantiyelerimizde bakıyoruz, üniversiteyi bitirene kadar okutacağız...

Sürdürülebilir yaşam alanları yaratmak zorundayız bölgede. Bununla ilgili de çalışıyoruz.” TÜRKONFED Başkanı, Türkiye’deki tüm binaların güçlendirilmesinin büyük bir maliyet gerektirdiğini anlattı: “450 milyar dolar gerekiyor tüm binaların güçlendirilmesi için. Kent planlarken jeofizikçilerle, kent planlamacılarla birlikte çalışılmalı, hiçbir sektör de itibarsızlaştırılmamalı. Bizim yapı şeklimizi değiştiremez, bazı bölgelerde daha hafif binalara yönelmemiz, doğru kurgu ve planlarla kentleri inşa etmemiz lazım.”

Bugün 13 milyon insan sokakta, 1.3 milyon evsiz

“Çadır kentler ve konteyner kentler kaçınılmaz. Şu anda 15 milyon insanın 13 milyonu sokakta, arabasında, yolda, orada burada... Tedirgin. Bu 13 milyonun yüzde 10’u olsa bile, ki fazlası var, acil barındıracak 1.3 milyon kişiye konteyner ihtiyacı var. Bunun için doğru yerleşkeler yapmak lazım. Sanayi bölgelerinde bunu yaparsak üretim kenti kalkındırır yaştırır.

Sanayisi gelişmiş bir bölge orası. Moral motivasyon yönünden katkı sağlar. Sanayi bölgeleri eşleştirdi. Şimdi kentin yan sanayisi küçük sanayisi yeniden hayata geçmesi lazım. Şimdi onlara yönelik bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. 36 OSB’nin en az yarısına gittim.

Görüştüğümüz işadamlarının tamamı, çalışanlarının yüzde 30’unun ancak kaldığını söylüyor. Bundan sonra yakınında sağlık hizmeti sunulan, kreşi , sosyal alanları bulunan yerleşkeler yapmak lazım. 5-6 ay uzun zaman, orada sürdürülebilir bir hayat kurmak gerekiyor. TÜRKONFED olarak bir proje başlatıyoruz, SEDEFED ve Habitat derneği ile ortak sürdürülebilir yaşam alanlarını sağlayacağız. Tasarımı bitti. İkinci adım ise kalıcı konutlar. Alan açılırsa bu konuda tecrübeli kurumlarla sahadaki eksik tamamlanacaktır.”

İlk günler yaşanan kaos çok acı bir tecrübe oldu

“İlk iki gün çok ağır hareket edildi. Kamu dondu kaldı eleştirileri yapıldı. Siz nasıl yaşadınız o süreci?” sorumuza TÜRKONFED Başkanı şu yanıtı verdi: “Deneyimlerimizi tecrübeye dönüştürmemiz, bir daha yaşanmaması için önlem almamız lazım. Burada kamunun ve özel sektörün tamamının bunu yapması gerek. Bu hafızayı taşımamız lazım. Bu tecrübeyi kurumların mutlaka kendine ders olarak alması gerekir, her ay çalışanlarına bir daha anlatması lazım. Bu tip afetlerde ilk saatlerde hızla hareket ettiğinizde can kaybını azaltıyorsunuz. Bir kaos yaşanır ki yaşadık, bu da çok acı bir tecrübe olarak hayatımıza girdi.”

2023 yılını eksi bir büyüme ile kapatabiliriz

Başkan Sönmez ekonomide deprem etkisine dair şu analizi paylaştı: "TÜRKONFED olarak Kahramanmaraş merkezli depremlerin ekonomik etkilerine yönelik bir ön değerlendirme raporu hazırladık. Buna göre bu depremler 84,1 milyar dolarlık mali hasar yaratacak. Bu 84.1 milyar dolarlık kaybın 10,4 milyar doları milli gelir kaybı, 2,9 milyar doları da iş günü kaybıdır. 2023 yılı büyümesinde üretim ve iş günü kaynaklı yüzde 1.6 ile 1.7 arasında negatif bir baskı oluşacağını öngörüyoruz.

Konut stoku ve yapım kayıpları ile birlikte büyümenin 2023 yılında yaklaşık 4 puanlık bir kayıp yaşaması mümkün. Yılı eksi bir büyüme ile kapatabiliriz. Nitekim 1999 ile izleyen 3 yılda

ortalama büyümede depreminin yarattığı ekonomik kayıp eksi 6,7 puan olarak yansımıştı. Bunda elbette kriz ortamı, kamu maliyesi, kurumsal kapasitenin kullanımı ve ekonomik aktivitelerde etki etti ancak en büyük etken depremdi. Ön tespitlerimizi paylaştığımız çalışmamızın ardından kapsamlı bir deprem sonrası “Ekonomik Toparlanma” raporunun hazırlıklarına da başladık.”

Dönüşümü 'rezerv alanları' hızlandırır

“Türkiye’nin bana göre şu anda en önemli konusu, birinci meselesi kentsel dönüşüm” diyor TÜRKONFED Başkanı. Ancak kentsel dönüşümün önünde çok önemli engeller var. Örneğin kiralar bu seviyedeysen insanlar nasıl evlerinden çıkıp o süreci geçirecek? Sönmez, “Aslında kentsel dönüşüm yasası yeterli ama uygulama noktasına yerel yönetimlerle merkezi yönetimin biraz daha kararlı bir eşgüdüm uygulaması lazım.

Sorun uygulamada” dedi. Ödenemeyecek kiralara karşı da bir önerisi var. Deprem sonrası Elazığ’a gittiğini anlatıyor Sönmez. Orada insanların kiralık ev bulamadığını, yıllık kirası 15 bin lira olan evlerin aylık kirasının 10 bin tl’ye kadar çıktığını, bu dönemde fırsatçılık yapanlara izin verilmemesi gerektiğini belirtiyor.

Kentsel dönüşümün hızlanması için rezerv alanlar kurulması gerektiğini anlatan Sönmez, dönüşüm sürecinde insanların bu alanlara taşınabileceğini, bitince dönüşmüş evlerine geri dönerek o alanı yeni dönüşüm içindeki maliklere bırakabileceğini anlatıyor ve ekliyor: “Bu süreçte yerel yönetimle merkezi yönetim ve sivil toplum ile özel sektörün işbirliği büyük kıymet taşıyor. Kentsel dönüşümü tek başına çevre ve şehircilik bakanlığı çözemez. Ortak akıllı mutlaka çalıştırmak gerek.”

İneğini bırakmayan teyzeye destek gerek

“Orada kalan insana teşvik değil, karşılıksız destek verilmesi gerek. Teyzem kalmış orada, ineğini bırakmamış. Sağıyor çevresine süt dağıtıyor, oraya katkı sağlıyor, gitmeyi reddediyor. Devletin de o teyzeye teşvik değil karşılıksız geri ödemesiz destek veriyor olması gerek.

Türk insanının ruhunda girişimcilik ve iyilik var; biz yeniden yaşatırız yeter ki destek verin. Enkaz altında borcunu söyleyen var, bu insanlara acil destek gerek. OSB’lerin hedefi Mart ayı içerisinde üretime başlamak olsa da bunun gerçekleştirilmesi için barınma, tedarik, ham madde ihtiyaçlarının karşılanması, ulaşım ve enerji dahil altyapı sorunlarının çözülmesi ve ciddi bir destek mekanizmasının devreye alınması gerektiğini düşünüyoruz.”

Hala çok eksik var, şunu yaptık diye anlatamam

"Depremi yaşamış bir işadımı olarak, şu an işletmelerim durdu, günde sadece 2 saat mesai yapıyoruz, o da çalışanlarımızın durumuna bakmak için, kalan sürede deprem bölgesi ile ilgileniyoruz. 30 federasyon ve 300’ün üzerinde dernekle yardım için çalışıyoruz. Kaç TIR gitti bilemiyoruz. O kadar çok şey yaptık ama anlatmak istemiyorum çünkü yetmiyor. Yetseydi çıkıp anlatayım, ama çok fazla eksik var şu an. Samandağ yok, Gölbaşı yok, Pazarcık yok... Deprem

sonrası daha 24 saat olmamıştı, yarın sokaklara giremeyeceğiz diyerek TIR'lara su yükleyip yolladık.

Adana'yı lojistik merkez haline getirdik, aktarma istasyonu haline getirdik ve yardımları burada oluşturduğumuz depolardan yönlendirdik. Yardım ekiplerinin, arama kurtarma ekiplerinin taşınmasında destek verdik. Meksika ve Japonya'dan gelen arama kurtarma ekiplerini Birleşmiş Milletler ekibini biz taşıdık. Tüm kamu ile koordineli çalıştık bugüne kadar, bundan sonra da iş dünyasına ve sivil topluma biraz daha alan açılması önemli. İş insanları planlamayı biliyor. İş makineleri kadar küçük araçlara ihtiyaç var dedik ilk gün, küçük el aletlerine ihtiyaç var dedik ve hemen bölgeye sevk ettik."

Göç nedeniyle Mersin de çadır istiyor

Adana, Mersin şimdi bizden yardım istiyor çünkü 400 bin insan bu bölgelere göç etti. Çadır istiyorlar. İzmir'e de Ankara'ya da giden var. Bu depremde bu ülkenin her yaştan ve kesimden insanları büyük bir sınav verdi. Çok muazzam bir ülkede yaşıyoruz, çok yardımseveriz. Büyük bir birlik ve fedakarlık ortaya konuldu. Bundan sonrası için de umuda ve beraberliğe ihtiyacımız var.